

Wymagania edukacyjne - geografia klasa 7

dział	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. skały i minerały	- wskazuje położenie Polski na mapie - nazywa i wskazuje na mapie wybrane krainy geograficzne w Polsce . - nazywa strefę oświetlenia Ziemi, w której leży Polska - podaje przykłady czynników klimatotwórczych. - wyjaśnia wpływ wybranego czynnika na klimat - odróżnia klimat od pogody - na podstawie map odczytuje wartości temperatury i opadów w różnych regionach Polski - wymienia składniki pogody - na podstawie własnych doświadczeń opisuje zagrożenia wynikające ze zjawisk atmosferycznych - wskazuje na mapie Karpaty i Sudety - wyjaśnia, czym jest orogeneza i jak orogenezy przyczyniły się do powstania gór w Polsce - wyjaśnia, jak powstaje lodowiec - wskazuje obszary występowania krajobrazu polodowcowego w Polsce – wymienia kilka cech krajobrazu młodoglacjalnego - podaje kilka przykładów surowców mineralnych	- określa położenie Polski na tle Europy - wskazuje na mapie kilkanaście krain geograficznych w Polsce - wyjaśnia wpływ szerokości geograficznej i wysokości nad poziomem morza na klimat Polski - na podstawie map porównuje warunki klimatyczne w różnych regionach Polski - podaje pełną nazwę strefy klimatycznej i typu klimatu panującego w Polsce - odczytuje wartości z klimatogramów - wyjaśnia przyczyny zmienności pogody w Polsce - opisuje właściwe zachowanie podczas występowania ekstremalnych zjawisk atmosferycznych - podaje nazwy orogenezy - wyjaśnia pojęcie erozji - wskazuje na mapie przynajmniej pięć łańcuchów górskich w Europie należących do Alpidów - rozpoznaje na ilustracji i na mapie typowe jeziora rynnowe i morenowe - podaje cechy jezior morenowych i rynnowych - w przybliżeniu określa czas ostatniego	- odczytuje współrzędne geograficzne dowolnych miejsc w Polsce - wyjaśnia wpływ Morza Bałtyckiego i układu form rzeźby terenu na klimat - podaje przyczyny występowania w Polsce klimatu przejściowego między morskim a kontynentalnym - podaje niektóre cechy klimatu Polski - wyjaśnia pojęcie okresu wegetacyjnego - wyjaśnia powstawanie opadów orograficznych i cienia opadowego - podaje nazwy sześciu termicznych pór roku - opisuje stany pogodowe wynikające z napływu różnych mas powietrza - omawia wpływ pogody na działanie rolnictwa, transportu i turystyki - odróżnia zewnętrzne i wewnętrzne procesy rzeźbotwórcze - podaje przykłady zewnętrznych i wewnętrznych procesów rzeźbotwórczych - opisuje przebieg procesów erozji i akumulacji lodowcowej – wyjaśnia proces	- nazywa i wskazuje na mapie wody wewnętrzne Polski - oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski - nazywa masy powietrza kształtujące pogodę i klimat w Polsce - określa wpływ ośrodków barycznych i mas powietrza na pogodę i klimat w Polsce - na podstawie map opisuje zróżnicowanie przestrzenne temperatury, opadów i długości okresu wegetacyjnego w Polsce - wymienia i wyjaśnia cechy klimatu Polski - porównuje warunki klimatyczne różnych miejsc na podstawie klimatogramów - na podstawie danych udowadnia zmienność stanów pogodowych w różnych latach - wykazuje związek pomiędzy zmianami klimatu a występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w Polsce - wyjaśnia powstawanie gór fałdowych i zrębowych - podaje dowody na to, że orogeneza alpejska nie została jeszcze zakończona - wskazuje na mapie przebieg granicy ostatniego zlodowacenia - odróżnia krajobraz młodo i staroglacjalny - podaje przyczyny zaniku form polodowcowych na	- ocenia korzyści i zagrożenia wynikające z położenia Polski - porównuje rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski i Europy oraz ich konsekwencje - porównuje i ocenia rolę poszczególnych czynników w kształtowaniu klimatu Polski - wykazuje związek pomiędzy czynnikami klimatotwórczymi - prognozuje potencjalne skutki zmian klimatycznych w Polsce - uwzględnia różne punkty widzenia w ocenie wpływu danych warunków pogodowych na działalność człowieka - wskazuje różnicę pomiędzy górotworem Sudetów a górami - na podstawie mapy opisuje położenie Polski na tle jednostek tektonicznych Europy - wskazuje związek pomiędzy przebiegiem granic zlodowaceń a obszarami występowania krajobrazów staro i młodo glacialnych - wyjaśnia układ przestrzenny form polodowcowych: morena czołowa – sandr - pradolina - opisuje powstawanie wybranych surowców mineralnych - ocenia konsekwencje uzależnienia Polski od importu surowców energetycznych przyjętymi kryteriami

	występujących w Polsce - podaje przykłady zastosowania wybranych surowców metalicznych, skalnych, chemicznych i energetycznych	złodowacenia na ziemiach polskich - klasyfikuje surowce mineralne występujące w Polsce do czterech podstawowych grup: skalne, chemiczne, energetyczne i metaliczne	powstawania form polodowcowych (moreny czołowej, sandru i pradoliny) oraz utworów polodowcowych (gliny i głazów narzutowych) - wskazuje obszary występowania i eksploatacji wybranych surowców mineralnych w Polsce - wyjaśnia różnicę między kopalinami a surowcami mineralnymi	wyżynach - podaje przykłady surowców, których produkcja zapewnia Polsce samowystarczalność - ocenia wpływ dostępności i wykorzystania wybranych surowców mineralnych na życie ludzi i gospodarkę	
2. wody , gleby, roślinność	- wyjaśnia pojęcia: rzeka główna, dopływ, system rzeczny, dorzecze, zlewisko - wskazuje na mapie Wisłę i Odrę oraz podaje nazwy wybranych dopływów tych rzek - wyjaśnia, czym jest powódź - podaje przykłady przyczyn występowania powodzi - wymienia kilka metod ochrony przeciwpowodziowej - wskazuje Morze Bałtyckie na mapie - wymienia podstawowe cechy Morza Bałtyckiego - nazywa państwa leżące nad Bałtykiem, - wymienia czynniki glebotwórcze - podaje przykłady typów genetycznych gleb występujących w Polsce, - opisuje własnymi słowami różne funkcje lasu - podaje przykłady gospodarczego	- charakteryzuje wybrane walory przyrodnicze Wisły i Odry - uzasadnia konieczność ochrony rzek i ich dorzeczy - odróżnia powódź od wezbrania - na podstawie map, danych liczbowych i innych materiałów źródłowych podaje konsekwencje wystąpienia powodzi - podaje przykłady organizmów słodko i słonowodnych zamieszkujących Morze Bałtyckie - porównuje Morze Bałtyckie z innymi morzami - opisuje etapy powstawania gleby - wyjaśnia rolę wody i organizmów w powstawaniu gleby - wskazuje typy genetyczne gleb, które są najbardziej rozpowszechnione w Polsce - na podstawie mapy podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku lesistości	- określa znaczenie gospodarcze Odry - proponuje metody ochrony rzek i ich dorzeczy - uzasadnia stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej - wykazuje związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym - określa wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi - wyjaśnia przyczyny niskiego zasolenia Morza Bałtyckiego - prezentuje przykłady wpływu działalności człowieka na Morze Bałtyckie - wyjaśnia wpływ rodzaju skały macierzystej na typ gleby (czarnoziemy, gleby brunatne, gleby bielcowe, rędziny) - wykazuje	- porównuje reżim rzek w Polsce z reżimami rzek na południu Europy - wyjaśnia, na czym polega regulacja rzek - klasyfikuje i wyjaśnia przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi - analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej - określa wpływ zabudowy obszarów zalewowych na występowanie i skutki powodzi - opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie zasolenia Morza Bałtyckiego - wskazuje na mapie i nazywa: Cieśniny Duńskie, Kattegat, Bałtyk Właściwy - ocenia różne metody ochrony Morza Bałtyckiego i jego zasobów - wskazuje na mapie (wybrane) obszary występowania gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad - ocenia przydatność	- ocenia sposoby gospodarczego wykorzystania Wisły i Odry - na mapie Polski wskazuje i nazywa kilkanaście rzek - dokonuje oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze - proponuje i uzasadnia dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze - nazywa i wskazuje na mapie Głębię Landsort - wyjaśnia genezę niskich i wysokich wybrzeży Bałtyku - opisuje genezę Bałtyku, w tym epizody, kiedy Bałtyk był jeziorem - rozpoznaje typ gleby na podstawie profilu glebowego (dotyczy gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad) - nazywa główne poziomy na profilu glebowym - proponuje sposoby zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi - charakteryzuje zbiorowiska leśne (typy lasu), takie jak: grąd,

	wykorzystania lasu - podaje przykłady społecznych i ekologicznych funkcji lasu, - wymienia przykłady form ochrony przyrody stosowanych w Polsce - docenia wartość dziedzictwa przyrodniczego Polski	- na podstawie danych opisuje zmiany wskaźnika lesistości w Polsce - wskazuje na mapie wybrane parki narodowe w Polsce - opisuje walory przyrodnicze wybranych parków narodowych	związek pomiędzy stosunkami wodnymi a typem gleby (mady) - rozróżnia rodzaje lasów w Polsce (na podstawie filmu, ilustracji lub w terenie) - wyjaśnia rolę lasu w zachowaniu bioróżnorodności i regulowaniu stosunków wodnych - wskazuje na mapie większość parków narodowych w Polsce - w oparciu o przykłady opisuje różnorodność parków narodowych w Polsce - podaje przykłady rezerwatów przyrody	rolniczą różnych typów gleb - opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne wskaźnika lesistości w Polsce - opisuje skład gatunkowy lasów w Polsce - podaje przyczyny degradacji lasów - charakteryzuje i porównuje różne formy ochrony przyrody stosowane w Polsce - podaje przykłady obiektów przyrodniczych w Polsce, które są wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO	bór, ols, łęg - wskazuje na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce - klasyfikuje parki narodowe zgodnie z przyjętymi kryteriami
3. ludność	- wskazuje na mapie i nazywa województwo, w którym mieszka - nazywa i wskazuje na mapie kraje sąsiadujące z Polską - podaje przykłady czynników rozmieszczenia ludności w Polsce - wyjaśnia, czym jest gęstość zaludnienia - na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności w Polsce - wyjaśnia znaczenie pojęć: przyrost naturalny, saldo migracji i przyrost rzeczywisty - podaje przykłady czynników wpływających na wielkość współczynnika urodzeń i zgonów	- wskazuje na mapie i nazywa kilka województw wraz z ich stolicami - wskazuje na mapie przebieg granic Polski z poszczególnymi sąsiadami - rozróżnia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozmieszczenia ludności w Polsce - wskazuje regiony o najwyższej i najniższej gęstości zaludnienia - określa przyczyny spadającej diety w Polsce i Europie - na podstawie mapy opisuje przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce - opisuje kształt z piramidy	- wyjaśnia, na czym polega trójstopniowy podział administracyjny - wskazuje na mapie i nazywa większość województw wraz z ich stolicami - określa wpływ wysokości nad poziomem morza, układu sieci rzecznej, występowania surowców mineralnych, rozwoju miast i przemysłu na rozmieszczenie ludności w Polsce - podaje wartość średniej gęstości zaludnienia w Polsce - porównuje zmiany liczby ludności w Polsce i Europie	- podaje nazwy wszystkich województw i ich stolic oraz wskazuje je na mapie - porównuje zadania i kompetencje jednostek samorządu terytorialnego na różnych szczeblach - szczegółowo wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce - porównuje średnią gęstość zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich - na podstawie mapy porównuje rozmieszczenie ludności w Polsce i wybranym kraju europejskim - wyjaśnia zależność pomiędzy starzeniem się ludności a wzrostem współczynnika	- wyjaśnia przesłanki stojące za przyjętym w Polsce podziałem administracyjny - ocenia znaczenie poszczególnych czynników rozmieszczenia ludności w różnych regionach Polski - porównuje trendy zmian gęstości zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich - prognozuje przyszłe zmiany liczby ludności w Polsce, biorąc pod uwagę czynniki społeczne, demograficzne, gospodarcze i polityczne - opisuje zmiany salda migracji w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach - identyfikuje związki pomiędzy przeszłymi trendami

	- odczytuje wartości z piramidy demograficznej - na podstawie danych opisuje zmiany współczynnika urodzeń i zgonów oraz przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach - wyjaśnia, czym jest migracja - podaje przyczyny migracji zagranicznych - odczytuje z mapy nazwy krajów zamieszkałych przez skupiska polskiej diaspory - wymienia cechy struktury narodowościowej ludności w Polsce - podaje przykłady mniejszości narodowych mieszkających w Polsce - opisuje strukturę wyznaniową ludności Polski	demograficznej - na podstawie piramidy demograficznej opisuje strukturę ludności w Polsce - podaje przykłady migracji wewnętrznych i zagranicznych - odróżnia imigrację od emigracji - na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie struktury wyznaniowej w Europie - dokonuje krótkiej charakterystyki wybranych religii wyznawanych w Polsce i Europie	- oblicza przyrost naturalny Polski i wybranej jednostki administracyjnej - interpretuje kształt piramidy demograficznej - wyjaśnia, czym są wyż i niż demograficzny - wyjaśnia różnice w strukturze demograficznej ludności Polski w różnych grupach wiekowych - podaje przykłady przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych przyczyn migracji - na podstawie danych opisuje wielkość współczesnych migracji z i do Polski - wyjaśnia różnicę pomiędzy narodowością i obywatelstwem - opisuje zmiany w strukturze narodowościowej Polski po II wojnie światowej	zgonów - opisuje skutki starzenia się ludności Polski - porównuje struktury wieku różnych państw na podstawie piramid demograficznych - podaje przyczyny występowania w Polsce kolejnych wyżów i niżów demograficznych - opisuje rozmieszczenie polskiej diaspory na świecie - podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków migracji w Polsce i Europie - podaje rzeczowe argumenty w dyskusji na temat skutków migracji - wyjaśnia przyczyny różnic pomiędzy strukturami narodowościowymi Polski i wybranych krajów europejskich - podaje przykłady mniejszości etnicznych mieszkających w Polsce -	demograficznymi a kształtem piramidy demograficznej - ocenia wyzwania demograficzne stojące przed Polską i Europą, będące skutkiem starzenia się ludności - ocenia pozytywne i negatywne skutki emigracji z Polski i powstania polskiej diaspory na świecie - przyjmuje różne punkty widzenia w ocenie skutków imigracji do Polski i emigracji z Polski - prezentuje aktualnie zachodzące zmiany struktury narodowościowej i wyznaniowej ludności Polski - wyjaśnia różnicę pomiędzy mniejszością narodową i etniczną
4. ludność	- podaje nazwy trzech głównych sektorów gospodarki - na podstawie danych porównuje strukturę wykształcenia Polski i innych krajów - wyjaśnia, czym jest bezrobocie - na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce - podaje wybrane przyczyny i skutki występowania bezrobocia - wyjaśnia własnymi słowami,	- układa sektory gospodarki Polski w porządku rosnącym pod względem wielkości zatrudnienia - wykazuje się świadomością związku występującego poziomu wykształcenia a możliwością znalezienia pracy - na podstawie źródeł opisuje przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce - porównuje wielkość bezrobocia	- omawia strukturę zatrudnienia ludności w poszczególnych sektorach gospodarki w Polsce - wyjaśnia przyczyny zmian struktury wykształcenia ludności w Polsce - wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności w Polsce - wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia w wybranych miastach zachodzące po	- podaje wartości liczbowe opisujące strukturę zatrudnienia ludności w Polsce - na podstawie własnej wiedzy porównuje strukturę zatrudnienia ludności Polski i innych krajów - samodzielnie wyszukuje informacje na temat aktualnych zmian poziomu bezrobocia - wyjaśnia przyczyny i skutki wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce - na podstawie materiałów określa wpływ pandemii Covid19 na rynek pracy w Polsce i	- ocenia potencjał rozwojowy Polski przez pryzmat zmian w strukturze wykształcenia ludności - prognozuje przyszłe zmiany struktury wykształcenia i zatrudnienia ludności w Polsce i Europie - uwzględniając przemiany demograficzne zachodzące w Polsce, prognozuje przyszłe zmiany w poziomie bezrobocia - ocenia skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia - na podstawie własnej wiedzy porównuje zmiany i poziom

	czym jest urbanizacja - na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce - na podstawie wykresu porównuje liczbę mieszkańców największych miast w Polsce - podaje przykłady cech miast decydujących o ich rozwoju - podaje przykłady funkcji pełnionych przez jednostki osadnicze - podaje cechy środowiska geograficznego i opisuje warunki życia w centrum dużego miasta i w strefie podmiejskiej - wymienia kilka przyczyn przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej - wyjaśnia pojęcie migracji ze wsi do miast - podaje przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast - odczytuje dane z piramidy demograficznej - wyjaśnia pojęcie salda migracji w odniesieniu do wybranej wsi	w Polsce i w innych krajach - podaje przykładowe aspekty urbanizacji - na podstawie wykresu porównuje zmiany wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach - na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie miast w Polsce - przyporządkowuje główne czynniki rozwoju do największych miast w Polsce - na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazuje zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej - wymienia przykłady nowych kierunków działalności gospodarczej i zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej - na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie salda migracji w gminach lub powiatach w Polsce - na podstawie piramidy demograficznej charakteryzuje strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej	transformacji gospodarczej - określa warunki uznania danej osoby za bezrobotną - rozróżnia poszczególne aspekty urbanizacji: formalny, demograficzny, społeczny, przestrzenny, ekonomiczny - wyjaśnia wpływ niektórych funkcji miast w Polsce na ich rozwój - na podstawie materiałów opisuje i wyjaśnia kierunki migracji między peryferiami regionu, strefą podmiejską i miastem - wyjaśnia przyczyny przenoszenia niektórych działalności gospodarczych do strefy podmiejskiej - podaje przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast - wyjaśnia przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi	Europie - wykazuje związki pomiędzy różnymi aspektami urbanizacji - rozróżnia aglomerację monocentryczną i konurbację - podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku urbanizacji - na wybranych przykładach omawia czynniki rozwoju miast w Polsce - porównuje czynniki decydujące o rozwoju różnych miast - identyfikuje i wyjaśnia zmiany w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu oraz stylu zabudowy na wybranych przykładach stref podmiejskich - opisuje i wyjaśnia zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich - podaje własną definicję pojęcia suburbanizacji - udowadnia wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin - wyjaśnia wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi	wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach - podaje warunki, jakie musi spełniać wieś w Polsce, aby wystąpić o nadanie statusu miasta - na przykładach określa zmiany funkcji miast w Polsce - określa współczesne kierunki rozwoju miast w Polsce - dokonuje krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast - prognozuje przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich - porównuje przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich - proponuje sposób zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi
5. gospodarka	- podaje przykłady przyrodniczych i poza przyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa - na podstawie wykresu opisuje strukturę gleb w Polsce ze względu na ich przydatność	- na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie obszarów o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce - na podstawie danych lub wykresu	- wyjaśnia wpływ wielkości gospodarstwa na możliwości zwiększenia wydajności produkcji rolnej - ocenia warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce	- ocenia warunki poza przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce - porównuje zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w Polsce i w innych krajach - wyjaśnia wpływ wieku i wykształcenia	- dokonuje całościowej oceny warunków dla rozwoju rolnictwa w poszczególnych regionach Polski - podaje nazwy regionów w Polsce o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa

	dla rolnictwa - wskazuje elementy klimatu i ukształtowania powierzchni Polski sprzyjające rozwojowi rolnictwa - podaje przykłady roślin uprawianych w Polsce - podaje przykłady zwierząt, których chów prowadzi się w Polsce - podaje przykłady wpływu warunków przyrodniczych na kierunki produkcji rolnej - podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce - wymienia wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych - wymienia przykłady produktów przemysłowych wytwarzanych w Polsce - wyjaśnia, czym jest przemysł - na podstawie danych lub wykresu opisuje zmiany wielkości produkcji wybranych towarów w Polsce - wyjaśnia pojęcie przemysłu zaawansowanych technologii - podaje przykłady produktów przemysłu zaawansowanych technologii, które są wykorzystywane w codziennym życiu	porównuje wielkość gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach - wymienia przykłady działań mających na celu poprawę wydajności rolnictwa w Polsce - na podstawie diagramu opisuje strukturę zasiewów w Polsce - podaje przykłady wykorzystania głównych produktów rolnych wytwarzanych w Polsce - na podstawie materiałów podaje przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki - dokonuje podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i poza przyrodnicze - dokonuje podziału przemysłu na wydobywczy i przetwórczy - podaje przykłady zmian, jakie zaszły w polskim przemyśle w ostatnich 30 latach - podaje wybrane cechy przemysłu zaawansowanych technologii - określa pozycję, jaką produkty przemysłu zaawansowanych technologii zajmują w Polskim eksporcie	- na podstawie map opisuje rozmieszczenie poszczególnych upraw, chów ubydła i trzody chlewnej w Polsce - rozpoznaje główne rośliny uprawiane w Polsce - na wybranych przykładach uzasadnia rozwój energetyki part na odnawialnych źródłach energii w Polsce - wyjaśnia związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi a kierunkami rozwoju energetyki - na podstawie materiałów dokonuje ogólnej charakterystyki sektora przemysłowego w Polsce przed rokiem 1989 oraz obecnie - określa udział przemysłu w wytwarzaniu PKB w Polsce - ocenia poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle innych krajów europejskich - na podstawie danych porównuje poziom robotyzacji produkcji przemysłowej w Polsce i w innych krajach	rolników na proces unowocześniania produkcji rolnej w Polsce - wykazuje związek między zróżnicowaniem warunków przyrodniczych rozwoju rolnictwa w różnych regionach Polski a specjalizacją poszczególnych regionów w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej - określa warunki przyrodnicze i poza przyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych w województwie łódzkim i pomorskim - wyjaśnia, na czym polega transformacja energetyczna, którą przechodzi Polska i inne kraje europejskie - wyjaśnia, na czym polega prywatyzacja i zmiana struktury przemysłu w Polsce - dyskutuje na temat skutków przemian przemysłu w Polsce, podając rzeczowe argumenty - wyjaśnia pojęcie klastra przemysłu wysokich technologii - na wybranych przykładach opisuje zmiany produkcji towarów zaawansowanych technologii w Polsce	- na podstawie własnej wiedzy opisuje rozmieszczenie upraw i chów zwierząt w Polsce - określa wymagania środowiskowe roślin uprawianych w Polsce - samodzielnie wyszukuje informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie - dokonuje oceny warunków przyrodniczych i poza przyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie - wyjaśnia związek pomiędzy poziomem rozwoju przemysłu a ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego Polski - prognozuje przyszłe kierunki przemian przemysłu w Polsce - dokonuje pełnej charakterystyki przemysłu wysokich technologii - podaje przykłady dziedzin naukowych powiązanych z przemysłem zaawansowanych technologii
6. gospodarka	-podaje przykłady firm i zawodów	-podaje przykłady usług materialnych i	- podaje przykłady wpływu usług na	- określa udział usług w wytwarzaniu PKB	- podaje przykłady usług należących do

należących do sektora usługowego -wyjaśnia rolę usług w swoim codziennym życiu -podaje przykłady środków transportu i środków łączności - określa wpływ niektórych rodzajów transportu na życie ludzi - podaje przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych - na podstawie danych porównuje liczby pojazdów poruszających się po różnych klasach dróg w Polsce - podaje przykłady działalności zaliczanej do gospodarki morskiej -wskazuje na mapie trzy największe porty morskie w Polsce - podaje kilka przykładów przyrodniczych i kulturowych walorów turystycznych Polski - rozpoznaje na fotografiach wybrane walory (atrakcje) turystyczne Polski - podaje przykłady walorów turystycznych Pobrzeża Bałtyku i Małopolski - opisuje własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce - na podstawie diagramów opisuje zmiany liczby turystów nad Bałtykiem	niematerialnych - wyjaśnia wpływ usług na działanie przedsiębiorstw -określa wpływ transportu na życie ludzi - określa wpływ łączności na życie ludzi - na podstawie danych opisuje zmiany długości tras szybkiego ruchu w Polsce -wyjaśnia, czym jest centrum logistyczne - na podstawie map określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych - wymienia przykłady produktów wytwarzanych w rafinerii ropy naftowej -podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej na Morzu Bałtyckim - wyjaśnia, czym jest walor turystyczny - podaje przykłady walorów turystycznych Polski, które sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej - wyjaśnia, dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów do Małopolski i na Pobrzeża Bałtyku - na podstawie materiałów udowadnia, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski	funkcjonowanie rolnictwa i przemysłu - ocenia własne szanse na podjęcie pracy w przyszłości w sektorze usługowym - porównuje rodzaje towarów przewożonych za pomocą różnych środków transportu - wymienia zalety różnych środków transportu - na podstawie danych porównuje zmiany liczby pasażerów poszczególnych lotnisk w Polsce - wyjaśnia korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych -na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych - wymienia zalety transportu kontenerowego - opisuje zmiany wielkości transportu kontenerowego w polskich portach -ocenia atrakcyjność walorów turystycznych Polski - korzysta z różnorodnych źródeł w celu pogłębienia wiedzy na temat wybranych walorów turystycznych - na podstawie mapy tematycznej	Polski - wyjaśnia wpływ dostępności usług na jakość życia mieszkańców - opisuje wpływ łączności na działanie przedsiębiorstw i całej gospodarki - porównuje zalety transportu samochodowego i kolejowego w przewozie osób i ładunków -identyfikuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych - wyjaśnia na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych - określa czynniki wpływające na perspektywy rozwoju polskiego rybołówstwa i przemysłu stoczniowego - wyjaśnia czynniki rozwoju przetwórstwa rybnego w Polsce -proponuje trasę wycieczki tematycznej ukazującej określony typ walorów turystycznych w Polsce -prezentuje wybrane walory turystyczne Polski, zwracając uwagę na konieczność ich ochrony - dokonuje wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeża Bałtyku - określa wpływ	czwartego sektora gospodarki - ocenia rolę usług należących do czwartego sektora gospodarki dla rozwoju gospodarczego Polski - przedstawia zalety i wady transportu morskiego i przesyłowego w kontekście zmieniających się okoliczności politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej - na podstawie dostępnych materiałów dokonuje oceny dowolnego obszaru w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną - dokonuje oceny przyszłych kierunków rozwoju polskiej gospodarki morskiej - uzasadnia konieczność stosowania zasad zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do zasobów Morza Bałtyckiego - wymienia ponad dziesięć obiektów położonych w Polsce, które wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO - charakteryzuje wybrane obiekty umieszczone na liście UNESCO - odszukuje informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski - projektuje zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie
--	--	---	---	---

			opisuje różnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbaltyckich gminach - porównuje atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce	walorów przyrodniczych Pobrzeży Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach	
VII.	- wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski - na podstawie mapy opisuje położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka - odróżnia walory kulturowe od walorów przyrodniczych regionu - podaje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.) - podaje przykłady produktów wytwarzanych w regionie - określa dominujące kierunki rozwoju gospodarczego regionu - podaje podstawowe zasady bezpieczeństwa w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych - podaje przykładowe formy współpracy między regionami - na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnia korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej	- charakteryzuje wybrane elementy środowiska przyrodniczego regionu na podstawie materiałów, w tym map tematycznych - opisuje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.) - opisuje rozmieszczenie ludności w regionie - określa, gdzie w regionie znajdują się siedziby jego władz - na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie upraw w regionie - na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie zakładów przemysłowych w regionie - dobiera odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej - w czasie wycieczki wykorzystuje mapę do orientacji w terenie - podaje korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów - wyjaśnia, czym są euronregiony,	- charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy - przedstawia w dowolnej formie przyrodnicze walory regionu - przedstawia w dowolnej formie kulturowe walory regionu - podaje liczbę mieszkańców regionu (województwa) - określa warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa, przemysłu i usług w regionie - dostosowuje długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki - prowadzi dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej - wyszukuje i prezentuje informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi - uzasadnia przesłanki zawiązywania umów	- wyjaśnia zasady wyznaczania regionów geograficznych - rozpoznaje skały występujące we własnym regionie - wyjaśnia wybrane procesy demograficzne zachodzące w regionie w odniesieniu do procesów zachodzących w całym kraju (przyrost / ubytek naturalny, migracje, zmiana struktury społecznej) - określa cechy i kierunki specjalizacji rolnictwa regionu - podaje przykłady zakładów przemysłowych i ich produktów, z których jest znany region - projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji - po zakończeniu wycieczki porządkuje zebrane materiały - krytycznie ocenia efekty współpracy międzyregionalnej - przeprowadza prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań przyjętych w regionach zagranicznych - porównuje zasięg i	- wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych - przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu - prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie samodzielnie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych - na podstawie wyszukanych informacji prezentuje przemiany gospodarcze regionu - prognozuje przyszłe kierunki rozwoju regionu - pełni rolę przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej - na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazuje uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc - proponuje nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi - na podstawie własnych obserwacji terenowych - projektuje działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności

	- określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym - ocenia własną rolę w kształtowaniu małej ojczyzny	- przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki	- partnerskich z innymi regionami - rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności małej ojczyzny	- wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny czy kolegów - wyjaśnia przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby	
--	--	---	--	---	--